

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СУЧАСНИХ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ**

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи здобувачів
спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"
третього (освітньо-наукового) ступеня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018**

УДК 336.71(07)

M55

Укладачі: О. М. Колодізєв

О. М. Рац

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.

Протокол № 1 від 28.08.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Механізм функціонування сучасних банківських систем [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" третього (освітньо-наукового) ступеня / уклад. О. М. Колодізєв, О. М. Рац. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 49 с.

Наведено перелік теоретичних проблем, проблемні питання, питання для самоконтролю, завдання для самостійного виконання та тестові запитання за змістовими модулями і темами.

Рекомендовано для докторів філософії спеціальності 072 "Фінанси, банківська справ, страхування".

УДК 336.71(07)

Вступ

На сучасному етапі економічного розвитку, в умовах трансформації національної економіки, серед проблем, пов'язаних з виходом України з кризового стану, важливе місце посідає формування ефективної банківської системи.

Становлення та розвиток банківської системи тісно пов'язане зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю, дієвої системи регулювання і контролю банківських операцій, що, у свою чергу, потребує глибокого вивчення основ сучасної банківської справи, дослідження сутності й особливостей надання різноманітних банківських послуг, дослідження та врахування міжнародного досвіду, а також перспективних можливостей розвитку фінансово-кредитної системи в цілому.

Структура та зміст методичних рекомендацій до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Механізм функціонування сучасних банківських систем" погоджена з навчальним планом і робочою програмою навчальної дисципліни.

Метою самостійної роботи здобувача в межах навчальної дисципліни "Механізм функціонування сучасних банківських систем" є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у здобувачів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього доктора філософії.

До методичних рекомендацій з самостійної роботи здобувачів з навчальної дисципліни "Механізм функціонування сучасних банківських систем" включено перелік теоретичних проблем за кожною темою; проблемні питання; питання для самоконтролю; завдання для самостійного розв'язання, тестові запитання; рекомендовану літературу.

Самостійна робота здобувача з навчальної дисципліни "Механізм функціонування сучасних банківських систем" дає можливість закріплення теоретичних знань і формування практичних навичок щодо прийняття ефективних рішень у фінансовій сфері на базі сучасних механізмів функціонування банківських систем.

Змістовий модуль 1

Дослідження функціонування банківських систем різних країн

Тема 1. Структура та особливості організації банківських систем країн з розвинутою економікою

Основні теоретичні проблеми, які необхідно розглянути:

1. Структура сучасної кредитної системи.
2. Особливості побудови банківських систем різних країн.
3. Зарубіжний досвід державного регулювання діяльності фінансово-кредитних установ.
4. Діяльність міжнародних валютно-кредитних організацій.

Питання для обговорення:

1. Поняття кредитного механізму країни.
2. Спільні риси та відмінності кредитних систем розвинутих країн і країн, що розвиваються.
3. Визначення, цілі і напрями розвитку вітчизняної банківської системи.
4. Проблеми та перспективи розвитку вітчизняної банківської системи. Визначення рівня розвитку банківської системи України та країн Європи.
5. Порівняльна характеристика одно- та дворівневої банківських систем на прикладах різних країн.
6. Особливості банківської системи в Харківській області.
7. Етапи розвитку міжнародних валютно-кредитних організацій.

Методичні рекомендації для самостійного опрацювання матеріалу

Грошово-кредитні відносини, фінансово-кредитні інститути істотно впливають на економічні та соціальні процеси в країні. Грошово-кредитна система забезпечує ринкову систему механізмами й інструментами реалізації її здатності до саморегулювання, надає державі можливість ефективно впливати на економіку. У ринкових умовах з грошово-кредитною системою стикаються підприємства й великі

господарські структури, виконавчі та законодавчі органи влади і, звичайно, власне працівники сфери фінансів.

Грошова система – це форма організації грошового обігу в країні, яка склалася історично й закріплена національним законодавством. Грошові системи сформувалися в XVI – XVII ст. з виникненням і затвердженням капіталістичного способу виробництва, хоча окремі їхні елементи з'явилися в більш ранній період.

Кредитна система – це система кредитних відносин, принципів і форм кредитування (функціональна структура) та сукупність кредитно-фінансових установ, які створюють, акумулюють і надають грошові засоби на засадах кредитування (інституціональна структура).

Банківська система – це складова частина фінансової системи країни, що підпадає під загальну дію економічних законів, які діють у громадянському суспільстві. Вона становить сукупність різних за організаційно-правовою формою та спеціалізацією національних банківських установ, що існують у межах єдиної фінансової системи та єдиного грошово-кредитного механізму в певний проміжок часу. Банківська система є цілісним механізмом, що взаємодіє з іншими системними структурами фінансового ринку, а також як його підсистема утворює більш загальне об'єднання – економічну систему загалом.

Умовами нормального функціонування банківської системи є:

1) достатня кількість у країні діючих банків і кредитних установ. Систему слід розглядати як таку, що постійно розвивається й кількісно та якісно змінюється;

2) відсутність у системі зайвих елементів, тобто банківських установ, які не приступили до виконання банківських операцій у встановлені терміни, не мають належним чином оформлених ліцензій на здійснення банківських операцій або утворені не відповідно до чинного законодавства;

3) наявність центрального банку, який виступає основним координатором кредитних інститутів й ефективно виконує функції управління грошово-кредитними та фінансовими процесами в економіці;

4) існування разом з центральним банком найрізноманітніших банків, які охоплюють усі сфери національної економіки й зовнішньоекономічні зв'язки, здійснюють широкий діапазон банківських операцій і фінансових послуг для юридичних та фізичних осіб;

5) діяльність банків і кредитних установ, які не обмежуються акумуляцією й розподілом коштів підприємств, організацій, а сприяють накопиченню капіталу, активно втручаються в усі сфери економіки.

Формування сучасних банківських систем визначається особливостями політичного та фінансово-економічного розвитку окремих країн, характером існуючих кредитних відносин. На різних етапах розвитку суспільства склад кредитних установ зазнавав змін відповідно до еволюції історичних умов, розвитку національних економік.

Становлення **банківської системи США** в сучасному вигляді відбулось з проведенням реформи 1913 р., у результаті якої було створено державну систему управління монетарною та банківською діяльністю, що базувалась на заснуванні Федеральної резервної системи (ФРС).

Подібно до кредитних систем усіх розвинених країн кредитна система США є дворівневою: перший рівень – Федеральна резервна система; другий рівень – банки та небанківські фінансово-кредитні установи.

Унікальність банківської системи США полягає у функціях ФРС. Вона є незалежною у фінансовому відношенні, має власний бюджет і фінансує свою діяльність за рахунок доходів від операцій і прибутку від емісії грошей.

У США існують чотири основні типи кредитно-депозитних установ: комерційні банки, позиково-ощадні асоціації, ощадні банки, кредитні союзи. Відмінність між ними полягає в основному в специфічних умовах використання різних видів депозитів при наданні кредитів.

Банківська система Японії представлена двома ланками: центральним банком – Банком Японії, в організаційну структуру якого входять – політична рада (голова, два заступники, шість членів), три виконавчих аудитори, три виконавчі директори, вісім радників; комерційні банки (міські банки, регіональні банки, трастбанки, банки довгострокового кредитування, іноземні банки).

Центральний банк Японії створено у 1882 р. терміном на 30 років, потім строк подовжили ще на 30 років.

Засоби грошово-кредитної політики Банку Японії протягом кількох повоєнних десятиліть відрізнялися від тих, які використовувалися центральними банками розвинутих капіталістичних країн. Зокрема, коригування облікової ставки, політика мінімальних резервів й операції на відкритому

ринку мали незначний вплив на грошово-кредитний ринок, а головним інструментом грошово-кредитної політики Банку Японії було кількісне раціонування кредиту ("кредитне вікно"), яке відіграло роль процентної ставки при регулюванні потоків капіталів. Контроль з боку держави за діяльністю приватних банків був досить значним і базувався на специфічному явищі японської грошово-кредитної сфери – перекредитуванні. Додатковим джерелом ліквідних коштів, кредитором в останній інстанції для приватних банків був Банк Японії [3].

Особливістю розвитку банківської системи Японії є утворення фінансово-промислових груп. На чолі кожної з них стоїть великий приватний комерційний банк, а довкола нього групуються промислові компанії.

Основою банківської системи Японії є "міські" банки, тобто великі (комерційні) фінансові інститути. Вплив таких кредитних установ поширюється на всю країну, а в сферу їхнього обслуговування входять великі підприємства, як правило, однієї з банком фінансово-промислової групи.

Банківська система України є дворівневою. Вона представлена, по-перше, Національним банком України (НБУ) та його підрозділами, по-друге – банками різних форм власності, спеціалізації та територіального статусу.

Структура банківської системи України була визначена фінансовим законодавством 1991 року. Національний банк у банківській системі є банком верхнього рівня та виконує функції, типові для центральних банків розвинутих європейських держав, виступає емісійним та розрахунковим центром, наглядовим органом, банком банків і банкіром уряду України. Нижній рівень – це банки різних форм власності, спеціалізації й територіального рівня: державні банки, спеціалізовані банки, універсальні банки, філії іноземних банків.

Теми фіксованих виступів та есе

1. Сучасні тенденції розвитку кредитного механізму розвинених країн.
2. Роль спеціалізованих небанківських інститутів у нагромадженні й мобілізації капіталу.
3. Банківська діяльність і механізм її регулювання в умовах ринкової трансформації.

4. Фінансовий механізм підвищення ефективності функціонування банків.

5. Організаційно-економічні аспекти підвищення ефективності функціонування банку.

Література: [3 – 6; 10 – 12; 16; 18].

Завдання для перевірки знань

Тести

1. Банківська система України складається з банківських установ:

- а) одного рівня;
- б) двох рівнів;
- в) трьох рівнів;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. В Україні банківські об'єднання існують таких типів:

- а) банківська холдингова група;
- б) банківська корпорація;
- в) фінансова холдингова група;
- г) усі відповіді правильні.

3. Банк вважається спеціалізованим ощадним банком, якщо:

- а) понад 50% активів є активами одного типу;
- б) понад 50% пасивів є пасивами одного типу;
- в) понад 70% активів є активами одного типу;
- г) понад 70% пасивів є пасивами одного типу.

4. Характерні риси банківської системи:

- а) динамічність;
- б) дворівнева будова;
- в) саморегуляція;
- г) всі відповіді правильні.

5. Банківська система це:

а) законодавчо визначена самостійна система фінансових посередників, кредитних установ, об'єднань й асоціацій банків, які займаються банківською діяльністю на постійній професійній основі та здійснюють міжбанківські розрахунки між членами цієї системи;

б) законодавчо визначена чітко структурована та субординована сукупність фінансових посередників, які займаються банківською діяльністю на постійній професійній основі;

в) система, в якій платіжна організація є резидентом та яка здійснює свою діяльність і забезпечує проведення переказу грошей виключно в межах України;

г) функціонально взаємозв'язані в самостійну економічну структуру програмно-технічні засоби, призначені для виконання міжбанківських розрахунків між її учасниками.

6. Згідно з чинним банківським законодавством банк – це:

а) кредитна установа, що здійснює залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб і розміщення зазначених коштів від свого імені;

б) юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії НБУ здійснювати в сукупності операції щодо залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб і розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах і на власний ризик тощо;

в) банківське об'єднання, яке здійснює господарські операції для залучення грошових коштів фізичних і юридичних осіб;

г) установа, яка виконує активні та пасивні операції у сфері банківських послуг.

7. Державний банк – це:

а) банк, 90 % статутного капіталу якого належить державі;

б) банк, 100 % статутного капіталу якого належать державі;

в) банк, 100 % акціонерного капіталу якого належать державі;

г) банк, 50 % акціонерного капіталу якого належать акціонерним товариствам.

8. Банкам забороняється займатися діяльністю у сфері:

а) торгівлі та страхування;

б) обслуговування та надання рекомендацій;

в) кредитування та депозитного обслуговування;

г) всі відповіді правильні.

9. Банки можуть відкривати:

а) філії, відділення;

б) управління, відділення;

в) підприємства, представництва;

г) всі відповіді правильні.

10. Кредитні операції на тривалий строк під заставу нерухомості здійснюють банки:

а) інвестиційні;

б) ощадні;

- в) депозитні;
- г) іпотечні.

Практичні завдання

Завдання 1

Норма обов'язкових резервів становить 20 % від суми пасивів банку. Пасиви банку дорівнюють 215 млн грн. Завдання:

- 1) визначити суму, на яку банк має право видавати кредити;
- 2) представити спрощений баланс (Т-рахунок) банку;
- 3) розкрити сутність і методи регулювання центральним банком діяльності банків другого рівня;
- 4) визначити наслідки збільшення центральним банком норми обов'язкових резервів і можливі причини таких дій з його боку.

Методичні рекомендації

Держава повинна здійснювати контроль за пропозицією грошей за допомогою різних інструментів центрального банку. Регулюючи величину грошової пропозиції, центральний банк може активно впливати на розвиток економічних відносин.

У промислово розвинених країнах політика центрального банку розповсюджується головним чином на комерційні й ощадні банки та здійснюється за допомогою наступних форм: система часткових резервів; облікова політика, політика рефінансування; операції на відкритому ринку; управління золотовалютними резервами; прямий вплив на кредит.

Центральний банк встановлює норму обов'язкових резервів, тобто частку активів, яка у вигляді готівкових грошей і коштів у нього на рахунку становить резерв банку. Змінюючи розмір банківських резервів, можна регулювати перетік грошової маси через банк.

Зміст цієї форми регулювання полягає в тому, що банки зобов'язані зберігати частину своїх кредитних ресурсів на безвідсотковому рахунку в центральному банку. Норма резерву може зменшуватися або збільшуватися в залежності від кон'юнктури на ринку капіталів. Її збільшення призводить до обмеження кредитної експансії банків і, навпаки, збільшення – до розширення кредитних ресурсів. Норми резервів суттєво відрізняються в різних країнах і коливаються в межах від 5 до 20 %.

Політика регулювання норми резервів розповсюджується головним чином на всі види банків (а в ряді країн ще й на деякі спеціальні кредитно-фінансові інститути), проте головним її об'єктом є банки, які визначають відсоткові ставки за кредитами. Більшість інших фінансових інститутів у відсотковій політиці прямує за банками. За допомогою норми резервів центральний банк впливає в цілому на позичковий відсоток, який, у свою чергу, впливає на прибутковість тих чи інших цінних паперів (курс акцій та облігацій).

Завдання 2

Побудуйте порівняльну таблицю, в якій визначте основні дати розвитку грошово-кредитної системи США та Японії. Охарактеризуйте монетарну політику цих країн на сучасному етапі функціонування. Зробіть висновки.

Контрольні питання

1. Теоретична основа, особливості й елементи банківської системи.
2. Інструменти, що використовує центральний банк для проведення грошово-кредитної політики.
3. Спільні риси та відмінності кредитних систем розвинутих країн і країн, що розвиваються.
4. Форми й методи державного регулювання діяльності фінансово-кредитних установ.

Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави

Основні теоретичні проблеми, які необхідно розглянути:

1. Національний банк України: особливості становлення, структура, функції й операції.
2. Монетарна політика НБУ в сучасних умовах.
3. Операції НБУ з регулювання грошового обігу.

Питання для обговорення:

1. Виникнення та монопольні функції центральних банків у різних країнах.
2. Діалектика розвитку Національного банку України згідно з діючим законодавством.

3. Організаційна та функціональна структури управління Національним банком України.

4. Зміст грошово-кредитної політики (ГКП) центрального банку, її місце та роль у державному регулюванні економіки.

5. Приклади використання інструментарію ГКП в економічних процесах.

6. Регулювання НБУ поточних валютних операцій й операцій, що пов'язані з рухом капіталу.

7. Основні напрями регулювання НБУ діяльності банків.

8. Нагляд за діяльністю банків: безвиїзний і шляхом виїзного інспектування.

Методичні рекомендації для самостійного опрацювання матеріалу

При розгляді теоретичного матеріалу слід повторити основні категорії та поняття, які розглядались на лекції, потім доцільно перейти до роботи з рекомендованою літературою та нормативно-законодавчими актами. У результаті вивчення теми здобувач повинен знати основні етапи створення НБУ, його функції, а також структуру управління. Для розуміння сутності грошово-кредитної політики необхідно вивчити її об'єкти, суб'єкти та цілі проведення. У результаті вивчення теми здобувач повинен вміти досліджувати особливості формування та реалізації грошово-кредитної політики в Україні.

Центральний банк – це орган державного грошово-кредитного регулювання економіки, наділений монопольним правом емісії банкнот і правом управляти грошово-кредитною системою країни.

Національний банк України (НБУ) є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження та принципи організації якого визначено Конституцією України, Законом України "Про Національний банк України" та іншими законами України.

Відповідно до Конституції України, **основною функцією** НБУ є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Також до функцій центрального банку належать: емісія готівки й організація грошового обігу, функція банку банків, функція банкіра уряду та реалізація грошово-кредитної політики тощо.

Грошово-кредитна (монетарна) політика – один з видів макро-економічної політики, яка становить сукупність заходів, за допомогою яких здійснюють вплив на стан грошового обігу та кредитної сфери з метою контролю й регулювання пропозиції грошей, відсоткових ставок, ринків капіталу тощо. Грошово-кредитна політика є політикою у сфері управління кількістю грошей в обігу. Грошова маса змінюється в результаті операцій центрального банку, банківських установ і рішень суб'єктів фізичного (виробничого) сектору економіки.

В Україні головною метою грошово-кредитної політики є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Для її реалізації Національний банк України має виходити з пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Це передбачає збереження купівельної спроможності національної валюти шляхом підтримання в середньостроковій перспективі (від 3 до 5 років) низьких, стабільних темпів інфляції, забезпечення цінової передбачуваності у здійсненні довгострокового планування та прийнятті управлінських рішень щодо економічного та соціального розвитку.

У процесі здійснення грошово-кредитної політики НБУ використовує певний **інструментарій**, який охоплює:

- визначення норм обов'язкових резервів;
- відсоткову політику (в тому числі встановлення рівня облікової ставки);
- рефінансування банків;
- операції з цінними паперами на відкритому ринку;
- підтримання курсу національної валюти;
- регулювання імпорту й експорту капіталу;
- емісію власних боргових цінних паперів;
- управління золотовалютними резервами.

Центральний банк може реалізовувати два основних типи грошово-кредитної політики, які справляють взаємно протилежний вплив на грошову масу: політику "дешевих грошей" та політику "дорогих грошей".

Політика "дешевих грошей" – це експансіоністська грошово-кредитна політика, яку здійснюють шляхом збільшення кількості грошей в обігу, вона спрямована на стимулювання економічного зростання й зайнятості. Збільшення грошової маси в економіці досягають за допомогою: купівлі центральним банком державних облігацій у банків; зниження облікової ставки відсотка кредитування банків; зменшення норми банківських

резервів. У результаті цих заходів зростає кредитний потенціал банківських установ, їхні кредити стають дешевшими, а відтак, зростає попит на них, який, у свою чергу, стимулює зростання виробництва й зайнятості.

Політика "дорогих грошей" – це рестрикційна грошово-кредитна політика, яку здійснюють шляхом скорочення грошової маси в обігу, вона спрямована на стримування інфляції. Скорочення грошової маси в економіці досягають за допомогою продажів центральним банком державних цінних паперів на відкритому ринку; підвищення облікової ставки; збільшення норми обов'язкових резервів. Ці заходи центрального банку передбачають зменшення кредитних можливостей банків, роблять їхні кредити дорожчими, що призводить до скорочення попиту, а отже, і стримування зростання цін у країні.

Вивчаючи цю тему, слід розуміти, що регулювання та нагляд за діяльністю банків – важлива функція держави, яку вона виконує з метою забезпечення стабільності банківської системи. При дослідженні цієї теми, окрім навчальної літератури, здобувач має розглянути відповідну правову базу: закони, що регламентують діяльність банків й окремі положення у вигляді нормативних актів, інструкцій, директив. Необхідно звернути увагу на інституційну побудову наглядових органів провідних країн світу; структурну побудову, завдання, функції та повноваження органу банківського нагляду в нашій країні.

Важливою функцією держави є регулювання та нагляд за діяльністю банків з метою забезпечення стабільності банківської системи.

Банківське регулювання – це одна з функцій НБУ, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства.

Банківський нагляд – система контролю й активних упорядкованих дій НБУ, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими фінансово-кредитними установами в процесі їх діяльності законодавства України та встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників.

Економічні нормативи діяльності банків – показники, установлені Національним банком України з метою регулювання банківської

діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи загалом. Національний банк України встановлює такі економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками:

- нормативи капіталу;
- нормативи ліквідності;
- нормативи кредитного ризику;
- нормативи інвестування.

Теми фіксованих виступів та есе

1. Становлення та розвиток центральних банків у Європі.
2. Діалектика розвитку НБУ.
3. Грошово-кредитна політика НБУ в поточному році.
4. Грошово-кредитна політика в країнах Східної Європи й оцінка можливостей використання передового європейського досвіду в Україні.
5. Політика рефінансування банків у країнах Європейської економічної співдружності.
6. Обов'язкове резервування коштів у банках як інструмент регулювання ліквідності та грошового обороту. Порівняльна характеристика країн західної Європи та України.
7. Концепція створення національної платіжної системи України на сучасному етапі розвитку банківського сектора.
8. Становлення системи валютного контролю та регулювання в Україні.
9. Науково-методичні основи регулювання ринку банківських послуг.
10. Встановлення НБУ економічних нормативів, що регламентують діяльність банків.
11. Заходи впливу на банки за порушення банківського законодавства: непримусові та примусові.
12. Соціальна відповідальність банків в умовах економічної кризи та післякризовий період в Україні.

Література: [2; 4 – 6; 10; 11; 15].

Завдання для перевірки знань

Тести

1. *Основною ознакою, що "виділила" центральні банки серед усіх банків є:*

- а) рефінансування банків;
- б) виконання агентських функцій для уряду;
- в) функція єдиного емісійного центру;
- г) функція нагляду за діяльністю банків.

2. *Термін "центральний банк" має на увазі:*

- а) великий банк, що знаходиться в центрі банківської системи;
- б) посередника між державою й іншою економікою;
- в) емісійний банк;
- г) державний банк.

3. *Які з перерахованих операцій центрального банку належать до пасивних:*

- а) емісія банкнот;
- б) купівля державних облігацій;
- в) купівля казначейських векселів;
- г) прийом внесків населення;
- д) прийом внесків підприємств;
- е) прийом внесків держави;
- є) прийом внесків банків;
- ж) купівля іноземної валюти;
- з) переоблік векселів.

4. *Які з перерахованих операцій центрального банку належать до активних:*

- а) емісія банкнот;
- б) купівля державних облігацій;
- в) купівля казначейських векселів;
- г) прийом внесків населення;
- д) прийом внесків підприємств;
- е) прийом внесків держави;
- є) прийом внесків банків;
- ж) купівля іноземної валюти;
- з) переоблік векселів.

5. Під час проведення рестрикційної грошово-кредитної політики діяльність центрального банку спрямована на:

- а) розширення ресурсної бази банків;
- б) зменшення портфеля цінних паперів центрального банку;
- в) активізацію підприємницької діяльності.

6. У збільшенні пропозиції грошей беруть участь:

- а) центральний банк;
- б) центральний банк і банки другого рівня;
- в) центральний банк й уряд;
- г) центральний банк, уряд і банки.

7. НБУ здійснює державне регулювання діяльності банків у таких формах:

- а) індикативне й економічне регулювання;
- б) адміністративне й індикативне регулювання;
- в) банківське та державне регулювання;
- г) адміністративне й економічне регулювання.

8. Норматив поточної ліквідності встановлюється для:

- а) забезпечення своєчасного виконання своїх зобов'язань;
- б) визначення збалансованості строків і сум ліквідних активів і зобов'язань банку;
- в) контролю за здатністю банку виконувати прийняті короткострокові зобов'язання;
- г) усі відповіді правильні.

9. Система рейтингів, при використанні якої враховують індекс кожного з оціночних показників фінансового стану банку має назву:

- а) номерна;
- б) індексна;
- в) бальна;
- г) немає правильної відповіді.

10. Що означає компонент "С" при визначенні рейтингових оцінок за рейтинговою системою "CAMELS"?

- а) чутливість банку до ринкового ризику;
- б) достатність капіталу;
- в) надходження банку;
- г) якість активів банку.

11. Коли при визначенні сукупного рейтингу банку за рейтинговою системою "CAMELS" присвоєно оцінку "4", то це означає, що рейтинг банку:

- а) сильний;
- б) незадовільний;
- в) задовільний;
- г) граничний.

Практичні завдання

Завдання 1

Об'єм грошової маси в країні склав на кінець року 510 млрд грн. На початку року центральний банк зробив емісію в розмірі 15 млрд грн і встановив норму обов'язкових резервів у розмірі 10 %. Який буде об'єм грошової маси в країні?

Завдання 2

Проводячи політику "дешевих грошей" центральний банк вирішив зменшити грошову пропозицію на суму 25 млрд дол. США. Відомо, що облігації на суму 1 млрд дол. США купуються населенням за рахунок готівки, інші – за рахунок засобів, що зберігаються в банках. Норма обов'язкових резервів – 15 %. На яку суму центральний банк готовий придбати державні цінні папери?

Завдання 3

Визначити рейтингову оцінку достатності капіталу банку за рейтинговою системою "CAMELS", якщо показники регулятивного капіталу банку: адекватності основного й регулятивного капіталу відповідають встановленим нормативним значенням. У банку спостерігається середній стабільний рівень надходжень, що забезпечує йому прибуткову діяльність у деяких періодах. Добре врегульований процес зростання капіталу, який визначено політикою банку й підтверджується фактичними даними показників діяльності банку. Керівництво банку здатне визначити ризики, пов'язані з банківськими операціями, та їх вплив на достатність регулятивного капіталу і сформувати в повному обсязі резерви під активні операції. Акціонери здатні, в разі потреби, нарощувати капітал, розмір дивідендів обґрунтований і забезпечує дохід акціонерам, не перешкоджаючи необхідному зростанню статутного та/або регулятивного капі-

талу. У банку є незначний рівень негативно класифікованих активів (з урахуванням сформованих резервів під ці активи).

Завдання 4

Визначте розмір штрафу, який стягуватиме НБУ з банку-порушника, якщо банк із зареєстрованим і сплаченим статутним капіталом у розмірі 150 млн грн за звітний місяць мав такі середньозважені значення нормативів ліквідності: Н4 – 15,24 %; Н5 – 14,20 %; Н6 – 39,22 %.

За нормативом миттєвої ліквідності – це друге порушення протягом календарного року, а за нормативами поточної та короткострокової ліквідності відповідно – третє та перше.

Контрольні питання

1. Оцініть ступінь незалежності НБУ від уряду за "шкалою незалежності".

2. Яку роль відіграє НБУ в процесі формування та розвитку валютної системи?

3. Грошово-кредитна політика в країнах Східної Європи й оцінка можливостей використання передового європейського досвіду в Україні.

4. Проблеми формування та управління золотовалютними резервами.

5. Організація банківського регулювання в зарубіжних країнах.

6. Визначення рейтингової оцінки діяльності банків.

7. Особливості узагальнюваної системи "CAMELS" для аналізу основних показників банків.

8. Система штрафних санкцій з боку НБУ за порушення банківського законодавства.

Тема 3. Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їх розвитку

Основні теоретичні проблеми, які необхідно розглянути:

1. Учасники та технологічна інфраструктура платіжних систем.

2. Система електронних платежів та система масових електронних платежів в Україні.

3. Особливості організації зарубіжних платіжних систем.

4. Перспективи розвитку платіжних систем.

Питання для обговорення:

1. Види платіжних інструментів, їх сутність, механізм використання.
2. Первинні користувачі платіжної системи, їхні вимоги до посередника розрахунків.
3. Розвиток еквайрингової діяльності в Україні. Основи функціонування процесингових центрів.
4. Програмне забезпечення СЕП НБУ. Протоколи обміну інформацією в СЕП.
5. Переваги та недоліки встановлення банкоматів.
6. Умови членства банківських установ у платіжних системах.
7. Фактори розвитку приватних систем масових електронних платежів в Україні. Види карток, що використовуються в національних внутрішньобанківських платіжних системах.

Методичні рекомендації для самостійного опрацювання матеріалу

У банківській системі платіжно-розрахункова функція (нарівні з прийняттям депозитів і видачею кредитів) належить до важливих банківських операцій.

Міжбанківські розрахунки – система регулювання та здійснення грошових вимог і зобов'язань, що виникають між банками, їх філіями та клієнтами банків. Міжбанківські розрахунки призначені для здійснення платіжних транзакцій між банками, обумовлених виконанням платежів їх клієнтів, або власних зобов'язань одного банку перед іншим. На основі міжбанківських розрахунків: відбувається завершення розрахунків між суб'єктами господарської діяльності з купівлі-продажу товарів (послуг), цінних паперів тощо; здійснюються розрахунки з фінансовими органами щодо сплати податків й інших обов'язкових платежів; реалізуються фінансово-економічні зв'язки між самими банками щодо виконання взаємних зобов'язань.

Основними **видами міжбанківських розрахунків** є:

розрахунки на основі організації кореспондентських відносин між банками;

розрахунки на основі кореспондентських рахунків, відкритих у центральному банку. Як правило, це повні розрахунки, що виконуються на валовій основі. Їх можна характеризувати як платежі-брутто;

розрахунки через клірингові установи, які називають платежі-нетто.

Формами проведення міжбанківських розрахунків є платежі, що здійснюються з використанням:

- системи електронних платежів Національного банку (СЕП);
- власних платіжних систем банківських установ;
- прямих кореспондентських відносин між банками.

Частина міжбанківських розрахунків призначена також для розміщення засобів у формі депозитів і кредитів; переобліку векселів; одержання кредитів НБУ; купівлі й продажу цінних паперів. Міжбанківські розрахунки обслуговують і зовнішньоекономічні розрахунки.

Система електронних платежів Національного банку – державна банківська платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківського переказу через рахунки, відкриті в Національному банку України.

СЕП забезпечує здійснення розрахунків у межах України між банками як за дорученнями клієнтів банків, так і за зобов'язаннями банків й інших учасників системи. У СЕП виконуються міжбанківські перекази у файловому режимі та в режимі реального часу. Здійснення учасником початкових платежів у файловому режимі є обов'язковим, а в режимі реального часу – за його вибором. Крім того, учасник системи, який працює в СЕП у файловому режимі, має забезпечити приймання платежів, відправлених на його адресу іншими учасниками СЕП у режимі реального часу.

У файловому режимі обмін міжбанківськими електронними розрахунковими документами здійснюється шляхом приймання-передавання документів, згрупованих у файли. Тривалість технологічного циклу становить 15 – 20 хвилин. Кошти списуються з технічного рахунку учасника СЕП у момент приймання початкових платежів до Центру оброблення СЕП та зараховуються на технічний рахунок учасника-отримувача в момент надходження до Центру оброблення СЕП квитанції про успішне приймання файла платежів у відповідь.

У режимі реального часу кошти списуються з технічного рахунку учасника СЕП-платника і зараховуються на рахунок учасника-отримувача одночасно.

СЕП приймає початкові платежі від учасника системи в межах поточного значення його технічного рахунку. У СЕП немає пріоритетів оброблення платежів, крім черговості їх надходження.

СЕП визнана системно важливою платіжною системою в Україні. Системна важливість СЕП обумовлена тим, що вона забезпечує здійснення 97 % міжбанківських переказів у національній валюті в межах України.

Теми фіксованих виступів та есе

1. Загальна концепція платіжної системи.
2. Учасники платіжних систем та їх функції.
3. Технологічна інфраструктура платіжних систем.
4. Безпека платіжних систем.
5. Зарубіжні платіжні системи.
6. Електронні міжбанківські розрахунки в Україні.
7. Система електронних платежів Національного банку України.
8. Система масових електронних платежів та їх розбудова в Україні.

Література: [2; 4; 6; 7; 10; 12].

Завдання для перевірки знань

Тести

1. *Уповноважений банк (член платіжної системи), який проводить первинну обробку транзакцій і бере на себе проведення з торговцями, які перебувають в його сфері діяльності, всього спектру операцій з картками: перерахування на розрахункові рахунки клієнтів (торговців) коштів за товари та послуги, приймання, сортування й розсилання квитанцій, розповсюдження стоп-листів:*

- а) банк-емітент;
- б) розрахунковий банк;
- в) банк-еквайєр;
- г) банк-кореспондент;
- д) банк-ремітент.

2. *Уповноважений банк, який є членом платіжної системи, обслуговує картрахунки і видає банківські платіжні картки, а також проводить розрахунки (через банк-еквайєр) з торговцями, які здійснюють продаж або надання послуг з використанням при оплаті платіжних карток:*

- а) банк-емітент;
- б) банк-еквайєр;

- в) розрахунковий банк;
- г) банк-кореспондент;
- д) банк-ремітент.

3. Процедура отримання дозволу від банку-емітента банківської платіжної картки на здійснення операцій з використанням банківської платіжної картки:

- а) кліринг;
- б) авторизація;
- в) емісія;
- г) реконсиляція;
- д) процесинг.

4. Система безготівкових розрахунків між банками (за продані товари, цінні папери, надані послуги), що ґрунтується на зарахуванні взаємних вимог і зобов'язань сторін, що беруть участь у розрахунках):

- а) еквайринг;
- б) криптографія;
- в) банківський факторинг;
- г) кліринг;
- д) процесинг.

5. Система зміни тексту з метою зробити текст незрозумілим:

- а) шифрування;
- б) криптографія;
- в) кліринг;
- г) реконсиляція;
- д) процесинг.

6. Сукупність операцій, які супроводжують взаємодію утримувача платіжної картки з платіжною системою при здійсненні платежу по картці або при отриманні готівки:

- а) реконсиляція;
- б) транзакція;
- в) кліринг;
- г) емісія;
- д) процесинг.

7. Учасниками платіжної системи можуть бути:

- а) тільки юридичні особи;
- б) тільки фізичні особи;

в) банки, які мають ліцензію платіжної системи на здійснення емісії та/або еквайрингу;

г) юридичні особи або фізичні особи; які мають договірно-правові відносини з членами ПС;

д) юридична особа, яка отримала ліцензію міжнародної платіжної системи на емісію карток цієї системи і/або на обслуговування карток цієї системи (еквайринг) і відповідно до чинного законодавства України має право здійснювати на території України вказані операції.

8. Платіжна картка, яка дає змогу її держателю провести операції за рахунок коштів, що обліковуються на картковому рахунку юридичної особи:

а) кредитна картка;

б) дебетова картка;

в) корпоративна картка;

г) сімейна картка;

д) індивідуальна картка.

Практичні завдання

Завдання 1

Учасниками платіжної системи, побудованої за принципом багатостороннього клірингу є чотири банки: А, В, С, D. Кожен з банків почав робочий день з нульовим сальдо, протягом дня було здійснено такі операції:

банк А відправив платіжне повідомлення до банку В на суму 5 тис. грн, банку С на суму 10 тис. грн, банку D на суму 30 тис. грн;

банк В відправив платіжне повідомлення до банку А на суму 8 тис. грн, банку С на суму 5 тис. грн, банку D на суму 15 тис. грн;

банк С відправив платіжне повідомлення до банку А на суму 6 тис. грн, банку В на суму 25 тис. грн;

банк D відправив платіжне повідомлення до банку А на суму 3 тис. грн, банку В на суму 50 тис. грн, банку С на суму 10 тис. грн.

Визначити чисту позицію кожного банку в кінці робочого дня.

Методичні рекомендації

Основна відмінність між системами розрахунків на валовій і чистій основі стосується завершеності платежів. При розрахунках на валовій основі кожний платіж є остаточним, а при розрахунках на чистій основі платежі стають остаточними лише після завершення клірингового циклу, як правило, в кінці кожного дня. Через таку кардинальну відмінність завершеність значно впливає на тривалість і характеристику ризиків, пов'язаних із позицією партнера. Ризики, що пов'язані з позицією партнера, у випадку систем розрахунків на чистій основі більше залежать від циклу обробки, а не від окремих платіжних документів, а, отже, тривають до завершення циклу, здебільшого, один день.

Системи розрахунків на чистій основі, як правило, вимагають остаточного розрахунку за рахунками в центральному банку, а системи розрахунків на валовій основі – прямої участі центрального банку в здійсненні розрахунків. Центральний банк закономірно є останньою інстанцією в процесі розрахунків з причини свого особливого статусу установи, що не загрожує для власників рахунків кредитним ризиком або ризиком ліквідності. Більше того, оскільки в багатьох країнах кредитно-грошовий режим потребує підтримки певного залишку коштів у центральному банку, банки вважають доцільним використовувати такі залишки для виконання своїх зобов'язань з міжбанківських розрахунків.

Завдання 2

Клієнт банку є власником платіжної картки MasterCard, має на картковому рахунку 5 000 грн. Упродовж трьох місяців на картковий рахунок зараховувалась заробітна плата клієнта в розмірі 450 грн, ставка за овердрафтом на картковому рахунку – 0,2 % за кожний день. Клієнт банку здійснював такі операції з платіжною картою:

клієнт використав платіжну картку для оплати побутової техніки на суму 2 000 грн у супермаркеті та для оплати книжок в Інтернет-магазині на суму 150 грн;

клієнт звернувся до банку з проханням зарахувати на картковий рахунок з депозитного валютного рахунку 200 дол. США;

клієнт звернувся до банку з проханням відкрити кредитну лінію на суму 6 000 грн на 12 днів;

клієнт отримав 200 грн готівкою в банкоматі банку партнера, розмір комісійної винагороди складає 1,2 % від суми.

Завдання:

Визначити кредитний ліміт для клієнта.

Розрахувати результат за операціями клієнта.

Визначити комісійну винагороду кожного з учасників розрахунків системи масових платежів.

Завдання 3

Банки "Діамант", "Мрія", "Дніпро" є учасниками Системи електронних платежів НБУ. Банк "Діамант" має 4 філіали, які розташовані в одному регіоні, банк "Мрія" має 5 філіалів у різних регіонах країни, банк "Дніпро" має 9 філіалів, з яких 6 відкриті у одному регіоні, а 3 – в іншому регіоні країни.

Виберіть для кожного банку модель обслуговування в СЕП НБУ.

Визначте переваги та недоліки для банків у разі приєднання до системи термінових переказів, визначте модель обслуговування в цьому разі.

Контрольні питання

1. Призначення системи термінових переказів в Україні.
2. Основи організації розрахунків між банками в платіжних системах.
3. Характеристика можливих шляхів проведення суми платежу за допомогою міжбанківського переказу.
4. Заходи обмеження ризиків у платіжних системах за рахунок забезпечення надійності розрахунків.
5. Види фінансових і нефінансових ризиків у платіжній системі.
6. Функції банку-платника та банку-отримувача.
7. Дебетові та кредитові платіжні інструменти, їхні відмінні риси.
8. Функції та призначення SWIFT.
9. Методи та способи розрахунків у мережі "Інтернет".
10. Управління ризиками в платіжній системі CHAPS.
11. Основне призначення платіжної системи TARGET.
12. Методи та способи розрахунків у мережі "Інтернет".

Змістовий модуль 2

Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин

Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій

Основні теоретичні проблеми, які необхідно розглянути:

1. Організація діяльності й управління банком. Тенденції функціонування банків на ринку банківських послуг.
2. Операції банків з формування ресурсної бази.
3. Операції з організації розрахунків і платіжного обігу клієнтів банку.
4. Особливості кредитно-інвестиційних операцій банків.
5. Специфіка операцій банків в іноземній валюті.

Питання для обговорення:

1. Активні та пасивні операції банків.
2. Правові основи реєстрації банку.
3. Основи ліцензування банку.
4. Особливості організаційної структури банку.
5. Особливості функціональної структури банку.
6. Особливості здійснення операцій банків з формування ресурсів.
7. Особливості здійснення організації розрахунків і кредитно-інвестиційних операцій банку.
8. Особливості інвестиційної стратегії банку при формуванні портфеля цінних паперів.
9. Особливості здійснення банками операцій з іноземною валютою.
10. Сучасні тенденції розвитку банківських послуг й операцій за кордоном.

Методичні рекомендації для самостійного опрацювання матеріалу

При розгляді теоретичного матеріалу слід повторити основні категорії та поняття, які розглядались на лекції, потім доцільно перейти до роботи з рекомендованою літературою та нормативно-законодавчими актами. У результаті вивчення теми здобувач має знати особливості організації банківської діяльності в Україні, основи формування ресурсної бази, розрахунково-касові, кредитно-інвестиційні операції, операції банків в іноземній валюті.

Передумовою ефективної діяльності банку як специфічного господарського товариства виступає створення відповідної ресурсної бази, тобто сукупності грошових коштів, що надходять у розпорядження банку з різних джерел і використовуються ним для здійснення активних операцій. Первісну роль у цьому процесі відіграє формування власного капіталу банку.

Капітал банку – це фонд ресурсів, що були внесені засновниками, акціонерами (учасниками) банку, і належать їм. Він складається зі статутного фонду, загальних резервів і фондів банку та нерозподіленого прибутку.

Капітал банку, як і капітал звичайного підприємства, виконує важливі функції, основними серед яких виступають:

захисна, тобто функція страхування інтересів вкладників і кредиторів і покриття збитків від банківської діяльності;

функція забезпечення діяльності, за допомогою якої вже на початку діяльності, ще до залучення достатньої кількості депозитних ресурсів, банк має можливість фінансувати оренду або придбання офісу, закупівлю техніки та обладнання, наймання персоналу тощо;

функція регулятора діяльності, тобто використання капіталу як бази для розрахунку відповідних обов'язкових економічних нормативів, що регулюють діяльність банків.

На відміну від звичайних промислових і комерційних підприємств, де частка власного капіталу, як правило, становить у середньому 40 – 60 % загальних активів, банки працюють в основному із залученими ресурсами, а власний капітал використовується для своєрідного захисту інтересів вкладників і кредиторів і покриття збитків від банківських операцій. За цих умов вважається припустимим, якщо розмір власного капіталу становить не менше 4 % загальних активів банку.

Для здійснення комерційної і господарської діяльності банки повинні мати у своєму розпорядженні певну суму грошових коштів, тобто ресурсів.

Ресурси банку – це сукупність грошових коштів, що перебувають у його розпорядженні й використовуються для виконання активних операцій. Операції, з допомогою яких банки формують свої ресурси, називаються пасивними.

Згідно з наявними в банківській практиці традиціями, ресурси комерційних банків поділяють на власні, залучені та позичені кошти.

До власних ресурсів банків, або до банківського капіталу, належать фонди, які створюються банками для забезпечення фінансової сталості, комерційної і господарської діяльності а також прибуток поточного й минулого років.

Найбільш суттєвим і важливим джерелом формування та збільшення ресурсної бази банків виступають депозитні операції.

Депозитними є пасивні операції банків із залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах у формі вкладів (депозитів) шляхом їх зарахування на відповідні рахунки на певних умовах. Більша частина ресурсів банку формується за рахунок залучених і позичених коштів, а не власних. Можливості банків у залученні коштів регулюються НБУ. Так, згідно з показником платоспроможності банку (адекватності капіталу), нормативне значення якого встановлює НБУ, залучені та позичені кошти не повинні перевищувати розмір власного капіталу більше, ніж у 12 разів.

Банки залучають вільні грошові кошти юридичних і фізичних осіб через виконання депозитних операцій, з допомогою яких використовують різні види банківських рахунків.

Депозит (вклад) – це грошові кошти в національній та іноземній валюті, передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах. Операції, пов'язані із залученням грошових коштів на вклади, називаються депозитними.

Серед недепозитних джерел формування банківських ресурсів найбільш поширеними на сучасному етапі є:

- отримання міжбанківських кредитів;
- рефінансування в Національному банку України;

операції РЕПО;

емісія цінних паперів власного боргу (банківські векселі, облігації тощо).

З-поміж всіх традиційних видів діяльності банків надання кредитів завжди було і залишається головним джерелом їхнього прибутку незважаючи на зростання додаткових послуг.

Кредит – це позичковий капітал банку в грошовій формі, що передається в тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання [5].

Кредитні операції – це відношення між кредитором і дебітором (позичальником) з приводу наданих (одержання) у тимчасове користування коштів, їхнього повернення й оплати.

Розглядаючи поняття кредитно-інвестиційного портфеля банку, слід зазначити місце та роль інвестиційних операцій у структурі активних операцій банку.

У широкому розумінні **інвестиції** – вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. Джерелом приросту капіталу та рушійним мотивом здійснення інвестицій є одержаний від них прибуток. Цілі, що переслідує банк, здійснюючи інвестиційну діяльність, реалізуються через вироблення інвестиційної політики. При її виробленні банки керуються традиційними критеріями: ліквідність, дохідність, ризик і величина банківських процентних ставок.

Банки України є найбільш активними учасниками валютного обігу. Під валютним обігом розуміють операції з валютними цінностями, які виконуються суб'єктами валютних відносин.

До **валютних** належать операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами в гривнях; операції, пов'язані з використанням валютних цінностей у міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності; операції, пов'язані з ввезенням (вивезенням), переказуванням і пересиланням на територію України (за її межі) валютних цінностей.

Теми фіксованих виступів та есе

1. Управління кадровим потенціалом банку в ринкових умовах.
2. Залучені ресурси банку, оцінка ефективності їх формування та використання.
3. Розвиток кредитної діяльності банку в сучасних умовах.
4. Підходи до управління портфелем цінних паперів банку.
5. Інвестиційна діяльність банку: проблеми і перспективи.
6. Удосконалення роботи банку з валютними цінностями.

Література: [1; 5; 8; 13; 14].

Завдання для перевірки знань

Тести

1. Банк може здійснювати банківську діяльність після таких дій:

- а) формування статутного капіталу;
- б) отримання ліцензії;
- в) одержання свідоцтва про державну реєстрацію;
- г) реєстрації в НБУ.

2. Ліцензія банку – це:

- а) надання банку статусу юридичної особи відповідно до вимог законодавства;
- б) документ, який містить відомості про господарську діяльність і підтверджує її здійснення;
- в) документ, який видається НБУ, на підставі якого банки мають право здійснювати банківську діяльність.

3. Залежно від періоду користування банківські ресурси поділяються на:

- а) залучені, запозичені;
- б) стабільні, нестабільні;
- в) постійні, тимчасові;
- г) дешеві, дорогі.

4. За економічним змістом банківські ресурси є:

- а) позичені, залучені, кредитні;
- б) власні, запозичені, залучені;

- в) інвестиційні, кредитні, депозитні;
- г) немає правильної відповіді.

5. Письмове розпорядження клієнта банку, який його обслуговує, на перерахування відповідної суми грошових коштів зі свого рахунку:

- а) безвідзивний акредитив;
- б) платіжна-вимога доручення;
- в) розрахунковий чек;
- г) платіжне доручення;
- д) об'ява на внесення готівки.

6. Банківські рахунки в іноземній валюті бувають:

- а) бюджетні;
- б) поточні;
- в) анонімні.

7. Кредитний портфель банку – це:

- а) сукупність усіх позик, які видані банком;
- б) сукупність усіх позик, які надані банку;
- в) правильні відповіді а) та б);
- г) правильна відповідь відсутня.

8. При здійсненні банком кредитних операцій об'єктами довгострокового кредитування можуть бути:

- а) будівництво нових підприємств;
- б) купівля цінних паперів;
- в) здійснення екологічних заходів;
- г) усі відповіді правильні.

9. Банки надають кредит у таких випадках:

- а) підприємствам для придбання товарно-матеріальних цінностей;
- б) підприємствам, проти яких порушено справу про банкрутство;
- в) підприємства, які мають прострочену заборгованість за раніше отриманими позиками і несплаченими відсотками.

10. Інвестиційна діяльність може здійснюватись за рахунок:

- а) позичкових фінансових коштів інвесторів;
- б) власних фінансових ресурсів;
- в) бюджетних коштів.

Практичні завдання

Завдання 1

На основі інвентарних даних згрупувати показники діяльності банку за 2018 р. на активи та пасиви й проаналізувати їх структуру за даними табл. 1.

Таблиця 1

Показники діяльності банку

№ з/п	Показник	Сума, тис. грн
1	Кошти бюджету та позабюджетних фондів	2 050
2	Кошти від НБУ	7 502
3	Субординований борг	1 200
4	Депозити фізичних осіб	4 500
5	Міжбанківські кредити та депозити	5 400
6	Кредити, надані суб'єктам господарювання	12 000
7	Кредити, надані іншим банкам	8 600
8	Інвестиційні вкладення	9 000
9	Кредити, надані фізичним особам	21 500
10	Кошти суб'єктів господарювання	5 400
11	Вкладення в цінні папери	6 500

Завдання 2

У банк 1 жовтня 2017 р. звернувся клієнт з проханням відкрити депозитний рахунок на 9 місяців у сумі 55 тис. грн під 16,5 % річних.

Розрахувати суму процентного доходу, отриманого клієнтом, за умови нарахування банком простого відсотка (база нарахування відсотків 360 днів). Клієнт отримує кошти наприкінці терміну дії депозитного договору.

Методичні рекомендації

Нарахування простого відсотка здійснюється за формулою (1):

$$FV = PV(1 + r \times n), \quad (1)$$

де FV – нарощена сума;

PV – початкова сума;

r – ставка відсотка (денна);

n – період нарахування, днів.

Завдання 3

Клієнт з метою розміщення коштів на вкладний рахунок звернувся в декілька банків.

1. Банк А пропонує йому розмістити кошти на вкладному рахунку в гривні строком на 10 місяців під 18 % річних. За таким рахунком банк нараховує відсотки, використовуючи схему простих відсотків (база нарахування відсотків 360 днів).

2. Банк Б пропонує відкрити вклад у доларах США під 13 % річних строком на 10 місяців. За цим рахунком банк використовує схему нарахування складного відсотка, база нарахування відсотків 365 днів.

3. Банк В пропонує розмістити кошти на вкладному рахунку в гривні строком на 12 місяців під 16 % річних. За цим рахунком банк використовує схему нарахування складного відсотка, база нарахування відсотків 365 днів.

4. Клієнт має у своєму розпорядженні 45 тис. грн. Курс долара до гривні становить 28,02 – 28,04.

Визначити найбільш вигідні для клієнта умови розміщення коштів на вкладному рахунку.

Методичні рекомендації

Нарахування відсотка здійснюється за формулою (2):

$$FV = PV(1+r)^n, \quad (2)$$

де FV – нарощена сума;

PV – початкова сума;

r – ставка відсотка (річна);

n – період нарахування.

Завдання 4

Оформити документи для відкриття поточного рахунку юридичній особі в національній валюті.

15 березня поточного року до банку звернулося підприємство з пакетом документів для відкриття поточного рахунку. Одночасно подана заява на переказ готівки для формування статутного фонду підприємства на суму 200 тис. грн.

16 березня банк уклав з клієнтом договір банківського рахунку.

22 березня клієнт надав банку документи на отримання грошової чекової книжки й отримав грошову чекову книжку.

Необхідно:

1. Намалювати схему-алгоритм вирішення задачі.
2. Визначити, які документи необхідно подати клієнту для відкриття поточного рахунку в банку (оформити заяву на відкриття рахунку, картку зі зразками підписів та заяву на переказ готівки для формування статутного фонду підприємства).
3. Здійснити операцію відкриття поточного рахунку клієнту банку (дооформити відповідні документи).
4. Оформити операцію видачі клієнту грошової чекової книжки (оформити заяву, платіжне доручення про оплату за отримання чекової книжки). Намалювати схему проходження документів при видачі грошової чекової книжки через уповноважених осіб банку.
5. Укласти з клієнтом договір банківського рахунку.
6. Поділившись на групи, провести ділові міні-ігри на теми:
"Відкриття поточного рахунку клієнту банку в національній валюті";
"Видача грошової чекової книжки";
"Укладання договору банківського рахунку".

Інструктивні матеріали:

1. Інструкція про порядок відкриття, використання та закриття рахунків у національній та іноземній валютах, затверджена Постановою Правління НБУ № **492** від 12 листопада 2003 року зі змінами.
2. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ № **174** від 01.06.2011 року зі змінами.
3. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ № **22** від 21 січня 2004 року зі змінами.

Примітка: необхідні реквізити для оформлення документів беруться довільно.

Завдання 5

Банк надав підприємству кредит у сумі 150 тис. грн строком на 5 років під 17,5 % річних. Розрахувати суму заборгованості підприємства перед банком на момент закриття кредитного договору та суму відсотків,

отриманих банком, за умови, що погашення кредиту проводиться рівними терміновими внесками в кінці кожного року. Відсотки погашаються після закінчення терміну дії кредитної угоди.

Завдання 6

Підприємство продало товар на умовах комерційного кредиту з оформленням простого векселя. Номінальна вартість векселя 320 тис. грн термін 50 днів. Через 30 днів з моменту оформлення векселя підприємство передало його банку для обліку. Процентна ставка за кредитом становить 23 % річних. Розрахувати суму отриману банком і суму отриману підприємством.

Завдання 7

Розрахувати крос-курс долара США до євро, якщо курс долара США до гривні становить 27,01 – 27,04; курс євро до гривні становить 28,99 – 28,03.

Контрольні питання

1. Порядок реєстрації банків з іноземним капіталом.
2. Ліцензування банків і банківської діяльності.
3. Порядок створення та використання фондів і резервів банків.
4. Сутність депозитних операцій банків.
5. Порядок відкриття та ведення банками рахунків у національній та іноземній валютах.
6. Організація міжбанківських розрахунків.
7. Сутність кредитної діяльності банку.
8. Методика оцінки кредитоспроможності позичальника.

Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи

Основні теоретичні проблеми, які необхідно розглянути:

1. Актуальні проблеми забезпечення стабільності банківської системи.
2. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку.

3. Антикризове управління банківською системою.
4. Соціальна відповідальність банківського бізнесу.

Питання для обговорення:

1. Сутність і принципи класифікації банківських ризиків.
2. Механізм розрахунку системного ризику.
3. Практика управління банківськими ризиками на мікро- та макро-рівнях.
4. Антикризова програма для банків у сучасних умовах.

Методичні рекомендації для самостійного опрацювання матеріалу

Для розуміння сутності стабільності банківської системи та її складових, необхідно розуміти основні поняття ризик-менеджменту в банку. При цьому важливо звернути увагу на окремі види ризиків банківської діяльності, а також методи їх мінімізації. У результаті вивчення теми здобувач повинен уміти орієнтуватися в методах визначення ризику банківської діяльності, а також знати основні методи управління банківськими ризиками.

Фінансова стабільність банку – це його спроможність безперебійно працювати в часі – надавати послуги й задовольняти вимоги, підтримуючи оптимальну величину ліквідності, прибутковості та платоспроможності за допустимого рівня ризиків, а також витримувати при цьому негативний вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

Оцінювання фінансової стабільності передбачає моніторинг проблем, які впливають на розвиток фінансової стабільності банків України, а також багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів. Також важливо оцінити спроможність банківської системи мінімізувати ризики, які можуть спричинити ці фактори, завдяки накопиченому капіталу, досягнутому рівню ліквідності, сформованим резервам, використанню системи перерозподілу ризиків тощо, а також проаналізувати стан і динаміку розвитку окремих секторів банківської системи та з'ясувати їх взаємозв'язок і взаємовплив.

Стабільність банківського сектору залежить від фінансового стану кожного банку та його здатності розвиватися, що зумовлено макроекономічною стабільністю, наявністю ринкової інфраструктури та забезпечено дотриманням корпоративних засад ведення банківського бізнесу, які формуються у самій системі за участі банків.

Стабільність банківського середовища залежить також від постійного контролю з боку вкладників і кредиторів, через те що банки мають вплив на кон'юнктуру грошово-кредитного ринку та є суб'єктами грошово-кредитної політики НБУ; генерують грошові потоки в процесі формування власного капіталу та залучення грошових коштів; залежать від зовнішніх кризових явищ, а тому порушення їхньої економічної рівноваги загрожує стабільності фінансової системи країни.

Для оцінювання рівня фінансової стабільності банки застосовують групи показників, які дають можливість оцінити їх фінансовий стан: показники оцінювання ефективності, ліквідності, достатності капіталу, рівня ризику. Ці фінансові коефіцієнти фактично є системою показників раннього реагування, яка дає змогу вчасно, на початковій стадії виявити негативні сторони діяльності банку, погіршення його фінансового стану.

Теми фіксованих виступів та есе

1. Управління ризиками банківської діяльності.
2. Стратегії та методи управління ліквідністю в банку.
3. Фінансова стійкість банку, методи її оцінки та зміцнення.
4. Забезпечення фінансової стабільності банків України.
5. Фінансові результати банку та шляхи їх збільшення.
6. Антикризове управління в банку.

Література: [1; 5; 6; 8; 9; 13; 14].

Завдання для перевірки знань

Тести

1. Скільки груп нормативів встановлено НБУ для регулювання діяльності банків:

- а) 3;
- б) 4;
- в) 5;
- г) 6.

2. Регулятивний капітал складається з:

- а) основного, додаткового, резервного капіталів;
- б) основного, додаткового, субординованого капіталів;

- в) основного, додаткового капіталів;
- г) основного, додаткового, статутного капіталів.

3. Яка кількість нормативів входить у групу нормативів кредитного ризику?:

- а) 3;
- б) 4;
- в) 5;
- г) 2.

4. Система взаємопов'язаних узагальнених показників, які відображають фінансовий стан і результати діяльності банку за звітний період, це:

- а) фінансова звітність;
- б) звіт про прибутки та збитки;
- в) баланс;
- г) звіт про банківські операції.

5. Показник ROA відображає:

- а) рівень прибутку банку;
- б) прибутковість капіталу банку;
- в) прибутковість активів банку;
- г) рентабельність активів банку.

Практичні завдання

Завдання 1

Визначити суму резерву для покриття можливих втрат за кредитними операціями банку станом на 01.01.2018 р., виходячи з наступних даних:

1. Кредит у сумі 125 тис. грн, виданий без забезпечення. Банком кредит класифікований як "стандартний".

2. Кредит у сумі 500 тис. грн, виданий під гарантію Кабінету Міністрів України на суму 500 тис. грн. Банком кредит класифікований як "субстандартний".

3. Кредит у сумі 550 тис. грн, виданий під заставу нерухомості в сумі 500 тис. грн і банківських металів у сумі 200 тис. грн. Банком кредит класифікований як "стандартний".

4. Кредит у сумі 350 тис. грн, виданий під заставу державних цінних паперів у сумі 235 тис. грн і недержавних цінних паперів у сумі 125 тис. грн. Кредит класифікований банком як "під контролем".

Завдання 2

Визначити суму резерву для покриття можливих втрат за кредитними операціями банку станом на 01.06.2018 р., виходячи з наступних даних:

1. Кредит у сумі 100 тис. грн, виданий під гарантію Кабінету Міністрів України на суму 100 тис. грн. Банком кредит класифікований як "стандартний";

2. Кредит у сумі 250 тис. грн, виданий під заставу майнових прав на грошові депозити в сумі 250 тис. грн. Банком кредит класифікований як "субстандартний";

3. Кредит у сумі 400 тис. грн, виданий під заставу нерухомості в сумі 600 тис. грн. Банком кредит класифікований як "стандартний";

4. Кредит у сумі 50 тис. грн, виданий під заставу автотранспорту в сумі 100 тис. грн. Банком кредит класифікований як "субстандартний".

Методичні рекомендації

Для розрахунку резерву на покриття можливих збитків від кредитних операцій банк визначає чистий кредитний ризик за кожною кредитною операцією і зважає його на встановлений коефіцієнт резервування.

Чистий кредитний ризик визначається по кожній кредитній операції шляхом зменшення валового кредитного ризику на вартість прийнятного забезпечення.

Контрольні питання

1. Що таке ризик фінансового левериджу?
2. Надійність, ліквідність і платоспроможність сучасного банку.
3. Які особливості впровадження механізму антикризового управління для проблемних банків?
4. Розвиток міжбанківських розрахунків як фактор підвищення стабільності фінансового сектору України.

Тема 6. Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації

Основні теоретичні проблеми, які необхідно розглянути:

1. Створення й особливості функціонування міжбанківських об'єднань.
2. Розвиток сфер міжнародного банківського бізнесу.
3. Діяльність банків у міжнародних фінансових центрах.
4. Іноземний капітал у банківській системі.

Питання для обговорення:

1. Види об'єднань у банківській діяльності. Міжбанківські об'єднання.
2. Розвиток міжнародного банківського бізнесу в умовах глобалізації: злиття та поглинання.
3. Вплив іноземного капіталу на банківську систему України.
4. Іноземні банки на фінансових ринках країн Центрально-Східної Європи.

Методичні рекомендації для самостійного опрацювання матеріалу

При самостійному вивченні теми необхідно визначити види міжбанківських об'єднань та їх роль у міжнародному банківському бізнесі. Вивчаючи теоретичні аспекти функціонування банківської системи в умовах глобалізації, потрібно звернути увагу на наявний іноземний капітал та його вплив на банківську систему України.

Основною тенденцією системних трансформацій сучасності є глобалізація як об'єктивний і всеосяжний процес і найважливіша характеристика розвитку суспільно-економічних відносин. **Глобалізація** як феномен характеризує якісно нову фазу інтернаціоналізації економічного життя, яке супроводжується лібералізацією зовнішньоекономічних зв'язків, зменшенням або зняттям бар'єрів між країнами для трансграничного руху товарів, послуг, капіталів, робочої сили й посиленням міжнародного інформаційного обміну. За таких умов зростає ступінь відкритості національних економік.

Процеси глобалізації впливають на всі сфери життєдіяльності суспільства, в результаті економіка України поступово інтегрується до міжнародних фінансових ринків. Дані процеси дедалі відчутніше позначаються на вітчизняній фінансовій системі, насамперед посилюють загрози, що виникають на шляху проведення державою макроекономічної політики. Глобалізація трактує світ як зв'язаний, взаємозалежний і безмежний ринок, який постійно інтегрується.

Найважливішою й найдинамічнішою сферою прояву глобалізаційних процесів є **фінансова глобалізація**, під якою розуміють вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального фінансового ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізацію глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій (ТНК) та транснаціональних банків (ТНБ). Отже, **наслідками** і водночас **суттю глобалізаційних** процесів у банківському бізнесі стали:

посилення міжбанківської конкуренції;

дистанціонування один від одного таких важливих параметрів, як: валюта, юрисдикція, управління банком;

створення умов для управління банківським бізнесом у глобальному масштабі.

Структуризація процесів інтеграції міжнародних фінансових відносин, суть якої полягає у виокремленні трьох рівнів її прояву (мікрорівень, макрорівень, мегарівень) і відповідних форм інтеграційних процесів наведена на рис. 1.

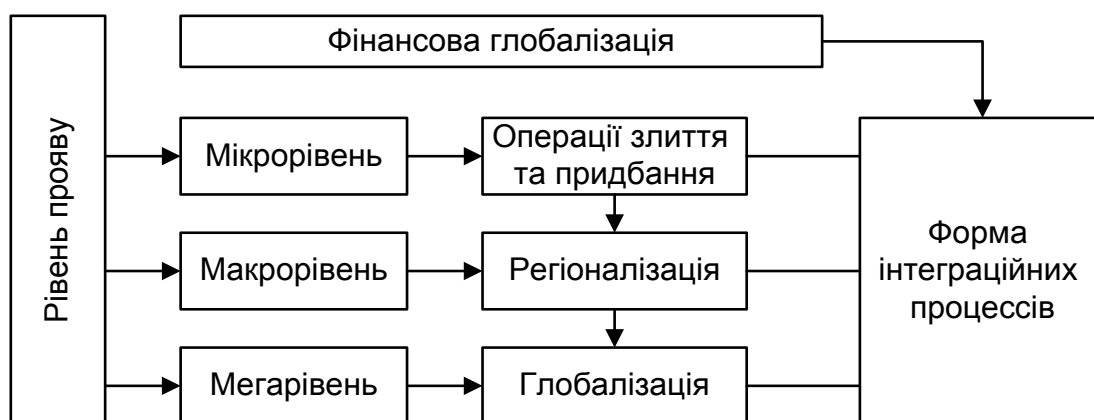

Рис. 1. Структуризація інтеграційних процесів у фінансовій сфері

Зараз **чинниками стимулювання розвитку глобалізації** банківської сфери є:

- 1) нерівномірність економічного розвитку і розподілу фінансових ресурсів;
- 2) невірноваженість поточних платіжних балансів;
- 3) недостатність у більшості країн власних ресурсів для реалізації інвестиційних проектів і соціально-економічних перетворень;
- 4) необхідність пошуку ресурсів для відшкодування дефіцитів бюджетів і виконання боргових зобов'язань за внутрішніми і зовнішніми запозиченнями;
- 5) здійснення операцій злиття й придбання банків;
- 6) упровадження сучасних електронних технологій для здійснення операцій у режимі реального часу.

Теми фіксованих виступів та есе

1. Конкурентоспроможність банківської системи України в глобалізаційному просторі.
2. Особливості взаємодії банківської системи України з міжнародними фінансовими організаціями.
3. Злиття та поглинання в банківській сфері.
4. Іноземний капітал на ринку банківських послуг України: переваги та недоліки.
5. Інформаційні системи банку та напрями їх удосконалення.
6. Напрямки інноваційної діяльності в банківській сфері.

Література: [1; 3; 5; 6; 8; 9; 11; 14].

Завдання для перевірки знань

Тести

1. *Банківська корпорація – це юридична особа:*
 - а) засновниками якої є виключно філії банків;
 - б) засновниками й акціонерами є виключно фізичні особи;
 - в) засновниками й акціонерами є виключно банківські представництва;
 - г) засновниками й акціонерами якої є виключно банки.

2. Скільки відсотків акціонерного капіталу належить материнській компанії в фінансовій холдинговій групі?

- а) 50 %;
- б) 25 %;
- в) 100 %;
- г) 35 %.

3. Банківське об'єднання, до складу якого входять переважно установи, що займаються фінансовою діяльністю і серед них має бути щонайменше один банк – це:

- а) банківська корпорація;
- б) банківська асоціація;
- в) банківська холдингова група;
- г) фінансова холдингова група.

4. До скількох об'єднань може входити один банк:

- а) до жодного;
- б) до одного;
- в) до трьох;
- г) до багатьох.

5. Банківська корпорація обслуговує:

- а) фізичних і юридичних осіб;
- б) банки;
- в) небанківські фінансові установи;
- г) всі фінансово-кредитні установи, що діють на ринку.

Практичні завдання

Завдання 1

До НБУ звернулись особи-нерезиденти, які мають намір створити банк з іноземним капіталом. Визначте, якими мають бути їхні дії для отримання попереднього дозволу НБУ на створення банку з іноземним капіталом, а також перелік документів, що потрібно подати для отримання відповідного дозволу.

Методичні рекомендації

Для отримання попереднього дозволу на створення банку з іноземним капіталом або набуття діючим банком статусу банку з іноземним

капіталом за рахунок коштів юридичних осіб – нерезидентів України чи фізичних осіб – іноземців до Національного банку подається пакет документів. Документи, що стосуються юридичної особи – нерезидента України чи фізичної особи – іноземця, подаються мовою оригіналу з перекладами на українську мову. Документи мають бути легалізовані в консульських установах України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Документи, що подаються до Національного банку для створення банку з іноземним капіталом або для набуття діючим банком статусу банку з іноземним капіталом, розглядають Департамент реєстрації та ліцензування банків, Юридичний департамент і в разі потреби Департамент валютного контролю й ліцензування.

Рішення про надання попереднього дозволу на створення банку з іноземним капіталом або для набуття діючим банком статусу банку з іноземним капіталом приймає Правління Національного банку України у місячний строк з дня отримання всіх документів.

Завдання 2

До НБУ звернувся банк з клопотанням про видачу письмового дозволу на здійснення операцій з валютними цінностями в частині ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України. Рівень регулятивного капіталу банку – 130 млн грн. Потрібно визначити дії НБУ щодо видачі дозволу, а також зазначити, за яких умов може бути отриманий письмовий дозвіл.

Контрольні питання

1. Позитивні та негативні риси створення міжбанківських об'єднань у сучасних умовах.
2. Доведіть ефективність присутності іноземного капіталу для вітчизняного банківського сектору.
3. Охарактеризуйте міжнародні фінансові організації з якими працюють вітчизняні банки.

Рекомендована література

Основна

1. Банківська система України [Текст] : монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренева, К. Ф. Черкашина та ін. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 187 с.
2. Коваленко В. В. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. В. Коваленко. – Суми : Університетська книга, 2009. – 222 с.
3. Полтавська Є. О. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : конспект лекцій / Є. О. Полтавська. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 128 с.
4. Пуховкіна М. Ф. Центральний банк і грошово-кредитна політика / М. Ф. Пуховкіна, Т. П. Остапішин, В. С. Білошапка. – Київ : ХНЕУ, 2010. – 313 с.
5. Холодна Ю. Є. Банківська система : навч. посіб. / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с.
6. Холодна Ю. Є. Центральний банк і грошово-кредитна політика : конспект лекцій / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 130 с.

Додаткова

7. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 278 с.
8. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О. М. Колодізев, О. В. Бойко, І. О. Губарева та ін. ; за заг. ред. д. е. н., доц. Колодізева О. М. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 312 с.
9. Кузнецова С. А. Банківська система : у схемах і таблицях : навч. посіб. / С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2012. – 319 с.
10. Леончук І. Д. Операції центрального банку : навч. посіб. / І. Д. Леончук. – Київ : Алерта, 2005. – 143 с.
11. Монетарна політика Національного банку України : сучасний стан та перспективи змін : монографія / за заг. ред. Стельмаха В. С. – Київ : Центр наукових досліджень НБУ, УБС НБУ, 2009. – 404 с.

12. Мороз А. М. Центральний банк та грошово-кредитна політика [Текст] : підручник / А. М. Мороз ; Київський національний економічний ун-т. – Київ : КНЕУ, 2005. – 556 с.

13. Орлюк О. П. Банківська система України правові засади організації / О. П. Орлюк. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 239 с.

14. Розвиток банківської системи України : монографія / У. Я. Рудзевич, Я. В. Грудзевич, О. Б. Денис та ін. ; за заг. ред. Т. С. Смовженко, Р. А. Слав'юк. – Київ : УБС НБУ, 2010. – 462 с.

15. Романишин В. О. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч. посіб. / В. О. Романишин, Ю. М. Уманців. – Київ : Атіка, 2005. – 480 с.

Інформаційні ресурси

16. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.635.40&nobreak=1>.

17. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

18. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція № 379, затверджена постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р., із змінами, внесеними 15.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

19. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалена постановою Правління НБУ № 315 від 02.06.2009 р., із змінами, внесеними 30.10.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

20. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Дослідження функціонування банківських систем різних країн.....	4
Тема 1. Структура та особливості організації банківських систем країн з розвинутою економікою.....	4
Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави	11
Тема 3. Дослідження функціонування платіжних систем на сучасному етапі їх розвитку.....	19
Змістовий модуль 2. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин.....	27
Тема 4. Механізм організації діяльності банку та проведення банківських операцій.....	27
Тема 5. Забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи.....	36
Тема 6. Тенденції функціонування банківських систем в умовах глобалізації.....	41
Рекомендована література.....	46
Основна	46
Додаткова	46
Інформаційні ресурси	47

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи здобувачів
спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"
третього (освітньо-наукового) ступеня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Колодізєв Олег Миколайович**
Рац Ольга Миколаївна

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв*

Редактор *О. І. Черненко*

Коректор *Н. В. Грінченко*

План 2018 р. Поз. № 75 ЕВ. Обсяг 49 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*